Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslam Araştırmaları Merkezi

TÜRK-İSLAM MEDENİYETİ AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Yılda iki kez yayımlanan ulusal ve uluslararası hakemli dergidir.

Editör: Prof. Dr. Mehmet AYDIN
Editör Yardımcısı: Doç. Dr. Şahin FİLİZ

Yayın Sekretaryası
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ARAS
Yrd. Doç. Dr. Dicle AYDIN
Dr. Tahir ULUÇ

KONYA 2006/2

TÜRK KÜLTÜRÜNDE ALEVİ-SÜNNİ BİRLİKTELİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ARAS*

Anadolu'ya Türklerin gelişi, 12. yüzyıl sonrasıdır. Anadolu'da o dönemde Yahudi ve Hıristiyanlık vardır. 8 ve 9. ncu yüzyıldan itibaren İslamiyet'i benimseyen Türkler, bu değiş,k inançların bulunduğu Anadolu'nun İslamlaşmasında da büyük katkılar sağlamışlardır. Bunda şüphesiz Horasan Erenleri'nin, tasavvufi anlayışın öncüleri olan Mevlana,Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli'nin katkıları büyüktür. Bu dönemden itibaren Türkler arasında eski kültürel ve sosyal yapılarını İslamiyet'in anlayışıyla birleştirmeye çalışan bir gurup Alevi olarak isimlendirilmiş, ve tarih içerisinde hemen her dönem Sünni- Alevi arası problem oluşturma çabaları, siyasetçilerin veya bu topraklar üzerinde farklı emelleri olanların vazgeçemedikleri bir alanı oluşturmuştur.

Türk-İslâm Medeniyeti İlmi Araştırmalar Enstitüsü toplumumuzu aydınlatma ve zaman zaman ortaya çıkartılan kutuplaşmalara ve bölücülüğe sebep olabilecek böyle bir konuyu gündemine almış ve 27 Mayıs 2006 tarihinde Konya'da " Türk Kültüründe Sünni-Alevi Birlikteliği" konulu bir panel düzenlemiştir.

Panelin açılış konuşmasını Enstitümüz müdürü Prof. Dr. Mehmet Aydın yapmış ve Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması uğruna başlatılan hareketlerin siyasi, kültürel ve manevi planda çağının en istikrarlı devletlerinden olan Anadolu Selçuklu Devletini oluşturduğunu, bunda Ahmet Yesevi'ye kadar uzanan çizgide, Yunus Emre'nin ve Hacı Bektaş Veli'nin katkılarının büyük olduğunu belirtmiş, her ikisinin kültürlü şehir çevrelerinden ziyade, halk kesimi içerisinde sergiledikleri İslam ve sufi temayüllerde dil olarak türkçeyi kullandıklarını, şekilcilikte kalmayan gönül Müslümanlığının benimsetilmesine çalıştıklarını söylemiş, bu geleneğin uzantılarından birisi olan Alevilerin uzun yıllardır bu topraklarda birlik ve huzur içerisinde ayrım yapılmaksızın yaşadıklarını, bunlar üzerinde oynanan oyunlara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Panele konuşmacı olarak katılanlardan Mehmet Yaman; 1940 Erzincan doğumlu ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu olup uzun yıllar öğretmenlik yapmış, bugün İstanbul Karaca Ahmed Sultan Kültürünü Yaşatma Derneğinde çalışmalarını sürdürmektedir. "Canlar, Dostlar, Kardeşlerim.." diyerek başladığı

* Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

samimi konuşmasında Alevilerin ve Aleviliğin yüzyıllardır yanlış anlatıldığını ve de anlaşıldığını, Alevilerin insana ve akla değer veren, insanın bilgi ile donatılması gerektiğine inanan her şeyi insanda arayan, ona hizmetle Allah'a yakınlığı duyan, İnsana karşı sevgi ile Allah'ın o sevgide belirdiğine inanan kişiler olduklarını ve Alevinin her nereye baksa Hakkı orada gördüğünü, "**kul hakkı**" nı en kutsal değer bildiğini açıklamıştır. Haksız yere kazanç sağlayanların, yalan şahitlik yapanların, keyfi olarak eşini boşayanların nefsine hakim olmayan, hırsızlık yapan, adam öldüren, vergi ve askerlik borcu olanların, anne ve babasına evlatlık vazifesi yapmayanların, insanlara zarar verenlerin, komşusunu incitenlerin Aleviler arasında yeri olmadığını belirten Yaman, Aleviliğin İslam dışında düşünülemeyeceğini, ahlaki ölçülerin Peygamberimizin:"İçinizden en çok sevdiklerim ve Kıyamet günü bana en yakın olanlarınız, ahlakı en güzel olanlarınızdır" hadisine dayalı olarak çok üst seviyede tutulduğunu vurgulamıştır. Alevilerin toplumun birlik ve beraberliğine önem veren kişiler olduğunu söyleyen Yaman; Alevilerin Cem'lerini artık serbestçe uyguladıklarını, fakat yıllar boyu gizlice yapmalarından dolayı yapılan yorumların yanlışlığına da değinmiştir.

Panelin diğer konuşmacısı Hasan Meşeli, Malatya Hacı Bektaş Veli Kültür Merkezi Başkanı olup, Alevilik konusunda öz eleştiride bulunan nadir isimlerden birisidir. Kendi vakıflarında Kur'an-ı Kerim okunduğunu, Alevi ve Sünnilerin birlikte toplantılar yaptığını belirten Meşeli, Aleviler kullanılarak Türkiye'de yeniden bir çatışma ve kargaşa ortamı meydana getirilmek istendiğine dikkat çekmiştir. Alevilerin dinlerinin İslam olduğunu, Hz. Ali'nin Peygamber'imizin amcasının oğlu ve onun en sevdiği yeğeni olduğunun bilinciyle yaşadıklarını ifade eden Meşeli, Aleviliğin, Hz. Ali'yi çok seven, onun tarafını tutan ve onun yolunda gidenler demek demek olduğunu, Hz. Ali'nin yolunda gidenlerin İslamiyet'i Anadolu'da tasavvufi bir yorumla yorumlayarak yine aynı din içinde hayatlarını ve inançlarını günümüze kadar getirdiklerini söylemiştir. Günümüz Türkiye'sinde Alevi kardeşlerimizin dinî açıdan dağlar kadar sorunları olduğuna değinen Meşeli, Alevileri kendi içinde eğitecek bir kurumun yokluğunu belirtmiş ve " Biz hayatımızda Hacı Bektaş-ı Veli'nin erdem ve faziletlerini uygulamaya, bunları aynı zamanda insanımıza kazandırmaya çalışıyoruz. Bugün Türkiye'de hâlâ Alevi-Sünni kardeşliği sağlam temellere oturtulmuş değildir. Alevilerin de Sünnilerin de dini İslamiyet'tir, peygamberi Hz. Muhammed'dir. Bilgisizlik, kültürsüzlük nedeniyle her iki taraf birbirine yanlış tanıtılmıştır. Biz buna karşı birlikteliği sağlam temellere oturtmak istiyoruz." demiştir. Aleviliğin üç ayağının olduğunu insanlara anlatmaya çalıştıklarını belirten Meşeli "Alevilere göre Din İslam, peygamber Hz. Muhammed, kitab Kur'an-ı Kerim'dir. Cami de bizim Cemevi de bizim " diyerek Cemevleri'nin yapılmasının bir ihtiyaç olduğunu, bunun toplumsal huzura katkıda bulunacağını belirtmiştir.

Panelistlerden son konuşmayı yapan Doç. Dr. Osman Eğri de Aleviliğin tarihsel seyri üzerinde bilgi verdikten sonra inanç ve kültürel geçmişlerine yönelik eğitimden uzak kalan kesimlerin toplumsal huzur ve barışa katkılarının olamayacağını, bunların başkaları tarafından da istismar edilebileceğini belirtmiş,

tarihte Alevilere isnat edilerek anlatılan bazı yanlış anlatımların kökenlerini ve yanlışlıklarını açıklamıştır.

Biz de, Toplumumuzun birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyulan bir dönemde "Türk Kültüründe Sünni-Alevi Birlikteliği" konulu bir panelle halkı bilinçlendirme çabası gösteren Türk-İslâm Medeniyeti İlmi Araştırmalar ve Sosyal Yardım Vakfı'na, paneli düzenleyen Enstitü yetkililerine ve katkıda bulunanlara teşekkür ederiz.